

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών

Εισαγωγή στην Ειδική Αγωγή

Ενότητα 1: Σύγχρονες θεωρητικές προσεγγίσεις της
Ειδικής Αγωγής

Ευδοξία Ντεροπούλου-Ντέρου

Σχολή Επιστημών της Αγωγής

Τμήμα Εκπαίδευσης και Αγωγής στην Προσχολική
Ηλικία

Ορισμοί της ειδικής αγωγής (1)

Στην προσπάθεια ορισμού της ειδικής αγωγής γίνεται συνήθως εκτενής αναφορά στο αντικείμενο της ειδικής αγωγής και λιγότερο στην επιστημονική της διάσταση.

Οι πιθανοί λόγοι που οδηγούν στην προαναφερόμενη πρακτική είναι:

- η εφαρμοσμένη προσέγγιση της ειδικής αγωγής και
- η ερμηνευτική προσέγγιση της αναπηρία.

Ορισμοί της Ειδικής Αγωγής (2)

- **Ειδική Αγωγή** σημαίνει την ειδικά σχεδιασμένη εκπαίδευση που ανταποκρίνεται στις ιδιαίτερες εκπαιδευτικές ανάγκες παιδιών με αναπηρίες.
- **Η Ειδική Αγωγή** είναι το σύστημα των εκπαιδευτικών προγραμμάτων και υπηρεσιών που παρέχονται στα άτομα με ειδικές εκπαιδευτικές και κοινωνικές ανάγκες με στόχο την ανάπτυξη και την πλήρη αξιοποίηση των δυνατοτήτων τους.

Ορισμοί της Ειδικής Αγωγής (3)

Ο επικρατέστερος ορισμός της Ειδικής Αγωγής που ισχύει σήμερα στα περισσότερα ευρωπαϊκά κράτη:

- Η Ειδική Αγωγή είναι επιστήμη μελέτης, έρευνας και εφαρμογής ολιστικών εκπαιδευτικών μεθόδων, προγραμμάτων και υπηρεσιών που στοχεύουν στην πολύπλευρη ανάπτυξη (εκπαιδευτική και κοινωνική) του ανάπηρου ατόμου.

Η αναγκαιότητα της ειδικής αγωγής (1)

Το πρόβλημα:
Ο μαθητής με την
αναπηρία

Δεν
ανταποκρίνεται
στις
προσδοκίες
του σχολείου

Είναι
διαφορετικός
από τους
υπόλοιπους
μαθητές

Χρειάζεται ειδικό
εκαπιδευτικό, ειδικό
εξοπλισμό, ειδικό
εκπαιδευτικό περιβάλλον.
Δεν μπορεί να ενταχθεί
στο γενικό σχολείο

Η λύση:

Απαιτείται η δημιουργία ενός ειδικού εκπαιδευτικού πλαισίου

Η αναγκαιότητα της ειδικής αγωγής (2)

- Το Εκπαιδευτικό σύστημα βρίσκεται αντιμέτωπο με το πρόβλημα της διατήρησης της τάξης στο πλαίσιο της γενικής εκπαίδευσης. Για να διατηρήσει την αφοσίωση των εμπλεκόμενων μελών διαμορφώνει ένα αξιακό σύστημα.
- Σύμφωνα με την φονξιοναλιστική προσέγγιση, η πραγματικότητα κατασκευάζεται από κοινού με τους άλλους. Η πραγματικότητα αυτή *αντικειμενικοποιείται* και δύσκολα μπορεί να την αναιρεθεί καθώς η κοινωνική κατασκευή της πραγματικότητας προβάλλει ως αντικειμενικό γεγονός.
- Στη σύγχρονη δυτική κοινωνία τα «προβλήματα» που επιφέρουν συγκρούσεις θα πρέπει να «λυθούν» μέσω συναινετικών διαδικασιών για να μη προκαλέσουν κοινωνικές ρωγμές.

Κριτική προσέγγιση της παραδοσιακής ειδικής αγωγής (1)

- Η ψυχολογική και ιατρική πλευρά της ειδικής αγωγής δίνει έμφαση στην εξατομίκευση της ανάγκης προσχωρώντας στις θεωρίες της ελλειμματικής προσέγγισης της ανάγκης.
- Η ελλειμματική προσέγγιση διαχωρίζει εννοιολογικά τη σχέση μεταξύ του να έχεις ειδική ανάγκη και της εξουσίας που προσδιορίζει τις ειδικές ανάγκες των άλλων.

Κριτική προσέγγιση της παραδοσιακής ειδικής αγωγής (2)

Το πρόβλημα:
Το εκπαιδευτικό σύστημα

Αρνητική στάση απέναντι στην αναπηρία. Δύσκαμπτο αναλυτικό πρόγραμμα και μη διαφοροποιημένες εκαπιδευτικές πρακτικές.

Ελλιπής εκπαίδευση εκπαιδευτικών. Έλλειψη εκπαιδευτικού υλικού και εξοπλισμού. Ελλιπής υποστήριξη εκπαιδευτικών. Ανυπαρξία διεπιστημονικής συνεργασία. Δυσκολίες κτιριακής πρόσβασης. Μη συμμετοχή των γονέων στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Κριτική προσέγγιση της παραδοσιακής ειδικής αγωγής (3)

Αποτέλεσμα:

Διαρροή μαθητών με αναπηρίες (και όχι μόνο)

Η λύση:

Αλλαγή της κυρίαρχης αρχιτεκτονικής φοίτησης

Ερευνητικές μέθοδοι

- Η Ειδική Αγωγή χρησιμοποιεί τις μεθοδολογικές προσεγγίσεις της εκπαιδευτικής έρευνας:
  - ✓ Ποσοτική μεθοδολογική προσέγγιση
  - ✓ Ποιοτική μεθοδολογική προσέγγιση
  - ✓ Συνδυαστικές μεθοδολογικές προσεγγίσεις.
- Χρησιμοποιεί ποικίλα ερευνητικά εργαλεία όπως το πείραμα, την παρατήρηση, τη συνέντευξη, τη μελέτη αρχείων κ.ά.
- Η Ειδική Αγωγή όπως και κάθε επιστημονικός κλάδος διερευνά τις αιτίες και τα αποτελέσματα του ερευνητικού της αντικειμένου.

Μεθοδολογικές ερευνητικές προσεγγίσεις της αναπηρίας (1)

USING EMANCIPATORY METHODOLOGIES IN DISABILITY RESEARCH

***EMANCIPATORY RESEARCH: A VEHICLE FOR SOCIAL
TRANSFORMATION OR POLICY DEVELOPMENT***

Mike Oliver Professor of Disability Studies University of Greenwich

Μεθοδολογικές ερευνητικές προσεγγίσεις της αναπηρίας (2)

USING EMANCIPATORY METHODOLOGIES IN DISABILITY RESEARCH

***EMANCIPATORY RESEARCH: A VEHICLE FOR SOCIAL
TRANSFORMATION OR POLICY DEVELOPMENT***

Mike Oliver Professor of Disability Studies University of Greenwich

Μεθοδολογικές ερευνητικές προσεγγίσεις της αναπηρίας (3)

USING EMANCIPATORY METHODOLOGIES IN DISABILITY RESEARCH

***EMANCIPATORY RESEARCH: A VEHICLE FOR SOCIAL
TRANSFORMATION OR POLICY DEVELOPMENT***

Mike Oliver Professor of Disability Studies University of Greenwich

Προβληματισμοί της χειραφετικής έρευνας

Barton, L. (2005) Emancipatory research and disable people: some observations and questions, *Educational Review*, Vol. 57, No. 3, pp.317-327

- Ποιος ελέγχει το περιεχόμενο της έρευνας και τα διεξαγόμενα αποτελέσματά της;
- Ποια η συμμετοχή των αναπήρων στην ερευνητική διαδικασία; Τι εννοούμε με τη συμμετοχή;
- Τι ευκαιρίες έχουν οι συμμετέχοντες ερευνώμενοι να ασκήσουν κριτική στην έρευνα και να επηρεάσουν μελλοντικές ερευνητικές κατευθύνσεις;
- Τι γίνεται με τα αποτελέσματα της έρευνας

Θέσεις θεωρητικής μεθοδολογικής προσέγγισης της αναπηρίας

Priestley, M. (1998) *Constructions and Creations: idealism, materialism and disability theory*, *Disability and Society*, Vol.13, No 1, pp. 75-94.

ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ	ΥΛΙΣΤΙΚΗ	ΙΔΕΑΛΙΣΤΙΚΗ
ΑΤΟΜΙΚΗ	<p>ΘΕΣΗ I Ατομικά υλιστικά μοντέλα Η αναπηρία ως φυσικό γινόμενο της βιολογικής πράξης και κατόπιν της λειτουργικότητας της ατομικής ύλης (σώματα).</p> <p><u>Ενότητες ανάλυσης αποτελούν τα σώματα και οι διαταραχές τους.</u></p>	<p>ΘΕΣΗ II Ατομικά ιδεαλιστικά μοντέλα Η αναπηρία ως γινόμενο εθελούσιας ατομικότητας σε ενασχόληση με τη δημιουργία ταυτοτήτων και διαπραγματευτικών ρόλων.</p> <p><u>Ενότητες ανάλυσης αποτελούν οι πεποιθήσεις και οι ταυτότητες</u></p>
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ	<p>ΘΕΣΗ III Δημιουργικά κοινωνικά μοντέλα Η αναπηρία είναι ένα υλικό γινόμενο των κοινωνικο-οικονομικών σχέσεων που αναπτύσσονται σε συγκεκριμένα ιστορικά πλαίσια.</p> <p><u>Ενότητες ανάλυσης αποτελεί η άρση του αποκλεισμού και εμπόδιων και οι σχέσεις εξουσίας.</u></p>	<p>ΘΕΣΗ IV Μοντέλα κοινωνικής κατασκευής Η αναπηρία είναι ένα ιδεαλιστικό γινόμενο της κοινωνικής ανάπτυξης συγκεκριμένου πολιτισμικού πλαισίου.</p> <p><u>Ενότητες ανάλυσης αποτελούν οι πολιτισμικές αξίες και οι αναπαραστάσεις.</u></p>

Τέσσερα παραδείγματα για τη μελέτη των κοινωνικών φαινομένων

Priestley, M. (1998) Constructions and Creations: idealism, materialism and disability theory, *Disability and Society*, Vol.13, No 1, pp. 75-94.

ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ	ΥΛΙΣΤΙΚΗ	ΙΔΕΑΛΙΣΤΙΚΗ
NOMΙΝΑΛΙΣΤΙΚΗ	<p>ΘΕΣΗ I</p> <p>Υποκειμενικός υλισμός.</p> <p>Τα κοινωνικά φαινόμενα δεν έχουν πραγματική υπόσταση πέρα της ατομικής ύλης.</p> <p><u>Τα κοινωνικά φαινόμενα διαμορφώνονται, μορφοποιούνται από τη βιολογία.</u></p> <p>Εμπειρισμός, βιολογικός ντετερμινισμός</p>	<p>ΘΕΣΗ II</p> <p>Υποκειμενικός ιδεαλισμός.</p> <p>Τα κοινωνικά φαινόμενα δεν έχουν πραγματική υπόσταση πέρα των εμπειριών των ατόμων.</p> <p><u>Τα κοινωνικά φαινόμενα μπορεί να διαμορφωθούν από τις αντιλήψεις και τις πεποιθήσεις των ατόμων.</u></p> <p>Συμβολική αλληλεπίδραση, φαινομενολογία, ερμηνευτικά παραδείγματα, φεμινιστική ψυχολογία</p>
ΡΕΑΛΙΣΤΙΚΗ	<p>ΘΕΣΗ III</p> <p>Αντικειμενικός υλισμός.</p> <p>Η υλιστική κοινωνία υφίσταται πέρα των ατόμων.</p> <p><u>Τα κοινωνικά φαινόμενα μπορούν να διαμορφωθούν από πολιτικές και οικονομικές δομές.</u></p> <p>Ιστορικός υλισμός, φεμινιστικός στρουκτουραλισμός, Κοινωνικός δημιουργισμός, Μαρξιστική ανάλυση</p>	<p>ΘΕΣΗ IV</p> <p>Αντικειμενικός ιδεαλισμός</p> <p>Η ιδεαλιστική κοινωνία υφίσταται πέρα των ατόμων.</p> <p><u>Τα κοινωνικά φαινόμενα μπορούν να διαμορφωθούν από τις κοινωνικές αξίες, την κουλτούρα, κ.λ.π.</u></p> <p>Θετικιστική κοινωνιολογία, κοινωνικός κοστρουκτιβισμός και πολιτισμικός σχετικισμός.</p>

Ειδική αγωγή: Ένας πολυεπιστημονικός κλάδος (1)

- Έχουν καταγραφεί **52 όροι** που αφορούν τη συνεργασία οργανισμών και διαφόρων επιστημονικών ειδικοτήτων γεγονός το οποίο υποδηλώνει το «αδιέξοδο των όρων» (Leathard, 1994).
- Ορισμένοι μελετητές χρησιμοποιούν τον όρο πολυεπιστημονική (multidisciplinary) για να δηλώσουν τη συνεργασία διαφόρων επιστημών ή οργανισμών ανεξάρτητα από τη θετική ή την αρνητική πορεία αυτής της εργασίας.
- Άλλοι πάλι, χειρίζονται τον ίδιο όρο για να δηλώσουν την ικανοποιητική συνεργασία μεταξύ μελών διαφορετικών επιστημονικών ειδικοτήτων. Για παράδειγμα οι Orelove and Sobsey (1991) ορίζουν την **πολυεπιστημονική συνεργασία ως την παράπλευρη εργασία μεταξύ οργανισμών.**

Ειδική αγωγή: Ένας πολυεπιστημονικός κλάδος (2)

- Επίσης, έχει χρησιμοποιηθεί ο όρος **ενδο(δια)επιστημονική** (interdisciplinary) συνεργασία κατά την οποία μέλη οργανισμών συναντώνται μεταξύ τους και ανταλλάσσουν πληροφορίες.
- Τέλος, χρησιμοποιείται ο όρος **διεπιστημονική** (transdisciplinary) συνεργασία στο καθεστώς της οποίας μέλη οργανισμών συνεργάζονται ανταλλάσσοντας απόψεις, πληροφορίες και ευθύνες.

Ειδική αγωγή: Ένας πολυεπιστημονικός κλάδος (3)

- Ο όρος **διεπιστημονική** συνεργασία έχει χρησιμοποιηθεί κυρίως στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής και πολύ λιγότερο στη Μεγάλη Βρετανία.
- Στη Μεγάλη Βρετανία χρησιμοποιείται κυρίως, ο όρος **συνεργασία** (collaboration) για να δηλώσει την από κοινού εργασία διαφορετικών οργανισμών.
- Ο όρος **συνεργασία** (collaboration) σημαίνει την από κοινού δέσμευση ως προς τις συναντήσεις των μελών, σημαίνει ενιαίο σχεδιασμό του πλάνου εργασίας, σημαίνει την αποτελεσματική συνεργασία. Σε αυτή τη συνεργασία συμπεριλαμβάνονται οι οικογένειες αναπήρων, το βοηθητικό προσωπικό των ιδρυμάτων καθώς και οι ίδιοι οι ανάπηροι που όλοι καλούνται να συμμετέχουν στις αποφάσεις.

Ειδική αγωγή: Ένας πολυεπιστημονικός κλάδος (4)

- Προτιμότερος προβάλλει ο συνδυασμός των όρων **πολυεπιστημονική συνεργασία** (multidisciplinary collaboration) κατά την οποία μέλη διαφορετικών επιστημών και οργανισμών (συμπεριλαμβανομένου των οικογενειών, του βοηθητικού προσωπικού και των ανάπηρων) συνεργάζονται από κοινού με απώτερο στόχο τη μέγιστη δυνατή διασφάλιση ενός υψηλού βιοτικού, ποιοτικού επιπέδου ζωής των αναπήρων.

Η σχέση της ειδικής αγωγής με άλλες επιστήμες

Η Ειδική Αγωγή συνεργάζεται ερευνητικά με διαφορετικούς επιστημονικούς κλάδους όπως με τη(ν):

- Γενική παιδαγωγική
- Ψυχολογία
- Κοινωνιολογία
- Ανθρωπολογία /Εθνογραφία
- Γλωσσολογία
- Φιλοσοφία
- Ιστορία
- Ιατρική
- Νομική
- Πληροφορική (Νέες τεχνολογίες)
- Αρχιτεκτονική κ.α.

Η Ειδική Αγωγή συνεργάζεται για την εφαρμογή των ειδικών προγραμμάτων με τους παρακάτω ειδικούς επαγγελματίες

- Κοινωνικούς λειτουργούς
- Λογοθεραπευτές
- Εργοθεραπευτές
- Φυσιοθεραπευτές
- Διερμηνείς νοηματικής γλώσσας
- Ειδικούς προσανατολισμού και κινητικότητας (για άτομα με τύφλωση)
- Γυμναστές
- Μουσικοθεραπευτές
- Δραμαθεραπευτές, κ.ά.

Τέλος Ενότητας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Αθηνών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Σημειώματα

Σημείωμα Ιστορικού Εκδόσεων Έργου

Το παρόν έργο αποτελεί την έκδοση 1.0.

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Εθνικών και Καποδιστριακών Πανεπιστημίων Αθηνών, Ευδοξία Ντεροπούλου-Ντέρου. Ευδοξία Ντεροπούλου-Ντέρου. «Εισαγωγή στην Ειδική Αγωγή. Ενότητα 1 Σύγχρονες θεωρητικές προσεγγίσεις της Ειδικής Αγωγής». Έκδοση: 1.0. Αθήνα 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <http://opencourses.uoa.gr/courses/ECD1/>.

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

